

Sygn. akt III AUa 437/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSO del. Beata Górka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2013 r. w Szczecinie

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G..

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 maja 2013 r. sygn. akt VI U 225/13

oddala apelację.

SSO del. Beata Górka SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

III A Ua 437/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 lutego 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił J. K. prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych wskazując, że ubezpieczony nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W odwołaniu od powyższej decyzji J. K. wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury podniósł, że organ rentowy pominął okres czynnej służby wojskowej przypadający po okresie pracy w szczególnych warunkach. Odwołujący podkreślił, że po odbyciu służby wojskowej powrócił, w wymaganym terminie, do zakładu pracy i podjął pracę w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podtrzymał swoje stanowisko i powołując się na przepisy ustawy emerytalnej wskazał, że okres służby wojskowej nie jest okresem pracy w szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 9 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu J. K. prawo do emerytury od dnia 1 lutego 2013 r.

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

J. K., urodzony dnia (...), legitymuje się okresem ubezpieczenia w wysokości 31 lat, 10 miesięcy i 29 dni. Pracował w szczególnych warunkach w Zakładach (...) w G. jako elektromonter w okresie od 1 lipca 1967 r. do 23 kwietnia 1970 r. W dniu 24 kwietnia 1970 r. rozpoczął służbę wojskową, którą zakończył w dniu 14 kwietnia 1972 r. Po zakończeniu służby wojskowej w dniu 25 kwietnia 1972 r. powrócił do macierzystego zakładu pracy i pracował w warunkach szczególnych do dnia 31 stycznia 1983 r.

Na podstawie ustalonego stanu faktycznego oraz art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 152, poz. 1227 ze zm.; powoływana dalej jako: ustawa emerytalna) i § 2 ust. 1 oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43), Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że istota sporu sprowadzała się do oceny, czy ubezpieczony spełnia wszystkie przesłanki do uzyskania świadczenia emerytalnego określone w przywołanych powyżej przepisach, a w szczególności czy okres pełnienia przez niego służby wojskowej podlegał zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych. Bezsporne było bowiem to, że jego zaliczenie skutkowało spełnieniem przez wnioskodawcę przesłanek do uzyskania świadczenia emerytalnego. Sąd Okręgowy stwierdził, że z zebranego materiału dowodowego jednoznacznie wynikało, iż ubezpieczony przepracował w szczególnych warunkach 13 lat, 6 miesięcy i 29 dni, a służbę wojskową pełnił od dnia 24 kwietnia 1970 r. do dnia 14 kwietnia 1972 r., czyli przez okres wystarczający do uznania co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Przed rozpoczęciem służby i po jej zakończeniu wykonywał prace w warunkach szczególnych.

Jednocześnie sąd meriti miał na uwadze, że problem uwzględnienia okresu czynnej służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych był przedmiotem wielokrotnych wypowiedzi judykatury i doktryny oraz, że zarysowały się dwa stanowiska. Według pierwszego, skoro okres służby wojskowej nie jest okresem pracy, to nie może uprawniać do uzyskania emerytury wcześniejszej. Według drugiego, skoro Państwo nakładało na obywateli obowiązek służby wojskowej, to okres ten powinien być uwzględniany również przy ustalaniu okresu pracy w warunkach szczególnych. Pierwszy z tych poglądów znalazł odzwierciedlenie, między innymi, w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 lutego 2013 r., III AUa 898/12, gdzie wskazano, że okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej), jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia, bowiem - co oczywiste - pracownik nie świadczył w tym okresie pracy w warunkach szczególnych, zaś brak jest uregulowania dopuszczającego stosowanie takiej fikcji prawnej. Pogląd przeciwny reprezentuje, między innymi, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2012 r., I UK 82/12, gdzie wskazano, że żołnierz zasadniczej służby wojskowej, któremu na podstawie § 5 rozporządzenia z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz. U. nr 39, poz. 176, ze zm.) zaliczono służbę wojskową do zatrudnienia w pierwszej kategorii zatrudnienia i który następnie na mocy § 9 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U. nr 13, poz. 86 ze zm.) zachował to uprawnienie, ma prawo do zaliczenia tej służby jako okresu pracy w szczególnych warunkach na podstawie § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął w wyroku z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11, gdzie stwierdzono, że okres służby wojskowej dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych

(I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.).

Sąd pierwszej instancji podzielił stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy uznając, że przymusowe odsunięcie od pracy w szczególnych warunkach z powodu powołania do służby wojskowej wbrew woli osoby uprawnionej pozbawiało ją możliwości pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony służbę wojskową pełnił w latach 1970-1972 i obowiązująca wówczas ustawa o powszechnym obowiązku obrony PRL w art. 108 § 1 stanowiła, że czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Zatem sąd pierwszej instancji uznał, że skoro przed rozpoczęciem służby i po jej zakończeniu J. K. pracował w warunkach szczególnych, to okres służby wojskowej podlegał wliczeniu do okresu tej pracy i tym samym wnioskodawca spełnił przesłankę co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Ponieważ wniosek o emeryturę został złożony w lutym 2013 r., dlatego prawo do tego świadczenia przyznano od dnia 1 lutego 2013 r.

Mając na względzie wskazane wyżej okoliczności, sąd pierwszej instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję orzekając jak w wyroku.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiezionej apelacji zarzucił mu:

1. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43, ze zm.) przez przyjęcie, że zakres wskazanego w art. 32 ust. 1 odesłania do „przepisów dotychczasowych” obejmuje możliwość zaliczenia na podstawie kiedykolwiek poprzednio obowiązujących przepisów okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, której definicję dla celów ustalania uprawnień emerytalnych zawiera art. 32 ust. 4 ustawy, a także skutek przyjęcia, że okres nauki zawodu połączonej z obowiązkiem doksztalcania się w zasadniczej szkole zawodowej stanowił okres pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.;
2. błędne ustalenia stanu faktycznego sprawy przez przyjęcie, że ubezpieczony udokumentował co najmniej 15 lat wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Podnosząc powyższe apelujący wniósł o zmianę wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa za drugą instancję według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest nieuzasadniona.

Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień zarówno w zakresie ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, sąd odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez sąd pierwszej instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich

szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776 oraz z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, LEX nr 585720 i z dnia 24 września 2009 r., II PK 58/09, LEX nr 558303).

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia, czy okres zasadniczej służby wojskowej odbywanej przez ubezpieczonego w okresie od dnia 24 kwietnia 1970 r. do dnia 14 kwietnia 1972 r. - w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach, do którego pracownik powrócił po zakończeniu służby - podlega wliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych, wymaganego do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Zgodnie z art. 108 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. nr 44, poz. 220) obowiązującej w okresie odbywania przez wnioskodawcę służby wojskowej, czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął - w określonym ustawowo terminie - zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Przepisy wykonawcze do tej ustawy zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. nr 44, poz. 318) określały w § 2 ust. 1 obowiązek zakładu pracy, który zatrudniał żołnierza w dniu powołania do służby wojskowej, do niezwłocznie zatrudnienia go na stanowisku poprzednio zajmowanym lub równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszerogowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby żołnierz zgłosi powrót do zakładu pracy. W myśl § 5 ust. 1 rozporządzenia żołnierzowi, który podjął zatrudnienie na tych zasadach, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Przepisy te nie budzą żadnych wątpliwości co do ich właściwej interpretacji i orzeczenie Sądu Okręgowego w zakresie potraktowania okresu zasadniczej służby wojskowej jako równorzędnego z okresem zatrudnienia w zakresie wynikających uprawnień, jest prawidłowe.

W przedmiotowej sprawie bezsporne jest, że odwołujący przed rozpoczęciem zasadniczej służby wojskowej tj. w okresie od 1 lipca 1967 r. do 23 kwietnia 1970 r. pracował w Zakładach (...) w G. jako elektromonter i wykonywał prace w szczególnych warunkach. Bezsporne jest również to, że po zakończonej służbie wojskowej, co nastąpiło w dniu 14 kwietnia 1972 r. odwołujący w ustawowym terminie, tj. w dniu 25 kwietnia 1972 r., zgłosił swojemu pracodawcy chęć powrotu do pracy, przystąpił do tej pracy i kontynuował ją w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny, podobnie jak sąd pierwszej instancji, dostrzega, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono odmienne stanowiska w kwestii możliwości zaliczenia okresu służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach. Pogląd o wyłączeniu możliwości uwzględniania okresu służby wojskowej w stażu pracy w szczególnych warunkach wyrażony został przez Sąd Najwyższy nie tylko w przywołanym przez apelującego wyroku z dnia 11 marca 2009 r., II UK 247/08 (LEX nr 707422), ale i pochodzącym z tego samego okresu wyroku z dnia 8 kwietnia 2009 r., II UK 331/08 (LEX nr 707887). Jednak nie został on podtrzymany. Zasadnicza teza tych judykatów, o wyłączeniu możliwości uwzględniania okresu służby wojskowej w stażu pracy w szczególnych warunkach, wywiedziona była z przywołanej przez organ rentowy uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNAP 2002/10/243), która w późniejszym orzecznictwie tego Sądu została zakwestionowana. W wyroku z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 219/09 (LEX nr 590248), Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli w uchwale podtrzymano stosownie przepisów dotychczasowych, tj. rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., to tylko do tych jego przepisów, które regulują materię określoną w ustawie, a więc wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na jakich osobom wykonującym prace w szczególnych warunkach przysługuje prawo do emerytury, to nie wyłączono § 19 ust. 2 tego rozporządzenia. Ten właśnie przepis - przez zagwarantowanie zachowania dotychczasowych uprawnień - rozszerza katalog prac wykonywanych w szczególnych warunkach, o których mowa w rozporządzeniu. W kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy prezentował jednolitą wykładnię przepisów, którą to Sąd Apelacyjny podziela w całej rozciągłości, a mianowicie, że okres służby wojskowej dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, ale także okresem pracy

w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2009 r., II UK 215/09, OSNP 2011/15-16/219; z dnia 9 marca 2010 r., I UK 333/09, LEX nr 585739; z dnia 24 maja 2012 r., II UK 265/11, LEX nr 1169836 czy z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11, LEX nr 1211140). Ostatecznie w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., II UK 349/12, wskazano, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego analiza kierunków orzecznictwa Sądu Najwyższego w spornym zakresie, prowadzi do wniosku, że nie można zgodzić się z zarzutami organu rentowego.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny podzielił ustalenie Sądu Okręgowego, że okres odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej należy wliczyć mu do okresu zatrudnienia. Po zaliczeniu tego okresu do stażu pracy w szczególnych warunkach J. K. legitymuje się ponad 15-letnim okresem pracy w tym charakterze i spełnił przesłanki do przyznania mu prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych na mocy art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej, od dnia(...), tj. od dnia ukończenia 60 lat.

Odnosnie zarzutu uwzględnienia do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu nauki zawodu połączonej z obowiązkiem doksztalcania się w zasadniczej szkole zawodowej podnieść, że jest on oczywiście bezzasadny. W sprawie bezspornym jest, że ubezpieczony legitymuje się świadectwem pracy z Zakładów (...) S.A. w G. za okres od 1 września 1964 r. do 31 stycznia 1983 r., i w tym okresie ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach od 1 lipca 1967 r. (a więc po ukończeniu szkoły) do 23 kwietnia 1970 r. (2 lat, 9 miesięcy i 23 dni) oraz od 25 kwietnia 1972 r. do 31 stycznia 1983 r. (10 lat, 9 miesięcy i 6 dni). Takich też ustaleń dokonał organ rentowy w karcie przebiegu zatrudnienia J. K. z dnia 26 stycznia 2012 r. (k. 8 plik III akt ZUS) i z dnia 13 lutego 2013 r. (k. 19 plik III akt ZUS). Ubezpieczony na rozprawie w dniu 9 maja 2013 r., przed sądem pierwszej instancji zeznał, że w 1964 roku był uczniem szkoły przyzakładowej przez 3 lata, a pracę w szczególnych warunkach rozpoczął do 1 lipca 1967 r., po zakończeniu szkoły. Zatem zarzut ten jest niezrozumiały w świetle ustalonych i bezspornych okoliczności sprawy.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako nieuzasadnioną w całości.

SSO del. Beata Górka SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko